

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

824.133-1-2

M 98

ALFRED de MUSSET

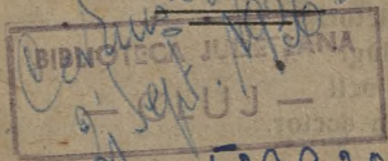

ANDREI del SARTO

Dramă în trei acte

traducere de

A. FLORESCU

529.926

BUCUREȘTI

Editura Librăriei „UNIVERSALA“ ALCALAY & Co.

Calea Victoriei No. 27

PERSOANELE

Andrel del Sarto

Cordiani

Lionel

Damian

Cesarino

Gremio, *portar*

Montjole, *gentilom
francez*

Mathurin

Ioan

Paolo

Lucreția del Fede, *soția
lui Andrei*

Spineta, *fată de casă*

Pictori

Slugi

Cloci

Un doctor.

Acțiunea se petrece în Florența

1800
1933

ACTUL ÎNTÂI

SCENA ÎNTÂIA

Casa lui Andrei.— O curte.— O grădină în fund.—

Gremio, ieșind din casa portarului.

Parcă mi se pare că aud pe cineva umblând prin curte. Ciudat lucru, la ceasurile patru de dimineață. Hm! Hm! Ce-o mai fi și asta? (Înaintează. Un om înfășurat într'o manta se coboară depe o fereastră de la primul rând al casei.)

Gremio

Pe fereastra doamnei Lucreția? Stai, oricine ai fi!

Omul

Lasă-mă să trec, sau te omor! (Îl lovește și fugе în grădină).

Gremio, singur

Puneți mâna pe ucigaș! Puneți mâna pe hoț! Ioane, ajutor!

Damian, ieșind într'un halat.

Ce s'a întâmplat? Ce ai, Gremio, de strigi așa?

Gremio

E un hoț în grădină.

Damian

Bătrân nebun! Ești beat poate.

Gremio

L-am văzut coborându-se de pe fereastra doamnei Lucreția, chiar de pe fereastra ei. Ah, sunt rănit! Ma lovit cu pumnalul în braț.

Damian

Vrei să râzi! Abia ți-e sfâșiată haina. Ce-ai mai născocit, Gremio? Pe cine dracu vrei tu să-l fi văzut coborându-se de pe fereastra Lucreției la vremea asta? Știi tu, prostule, că n'ar fi bine să te duci să spui asta soțului ei?

Gremio

L-am văzut, așa cum vă văd.

Damian

Ai băut, Gremio. Vezi doi în loc de unul.

Gremio

Doi! N'am văzut de cât unul.

Damian

La ce scoli din somn o casă întreagă înainte de răsăritul soarelui? Și încă o casă ca asta, plina de tineri și de slugi! Ai fost plătit ca să făurești romanul ăsta ticălos pe socoteala soției celui mai bun prieten al meu? Strigai după hoț și mai spui că cineva a sărit pe fereastra ei? Ești nebun, sau ai fost plătit? Ia spune-mi, răspunde, să te aud!

Gremio

Doamne! Doamne, Isuse Cristoase! L-am văzut, zău că l-am văzut! Ce v'am făcut? L-am văzut.

Damian

Ascultă, Gremio! Ia punga asta, care poate nu e așa de grea ca, aceia ce ți-a fost dată ca să năSCOCEȘTI asemenea poveste! Du-te de bea în sănătatea mea! Știi că sunt prietenul stăpânului tău, nu-i așa? Nu sunt și eu hoț. N'oi

fi dar și eu părtaș în furtul ce i se face? Mă cunoști de zece ani, cum îl cunosc și eu pe Andrei. Ei bine! Să nu scoți o vorbă despre asta Gremio! Bea în sănătatea mea. Nici o vorbă, auzi? Sau voi stărui să fii gonit din casă. Du-te, Gremio, intră în casă, bătrânul meu tovarăș. Să uităm tot.

Gremio

L-am văzut, Dumnezeule! Mă jur pe capul meu, pe capul tatălui meu, l-am văzut, văzut, l-am văzut bine (*intră în casă*).

Damian, *înaintând singur înspre grădină și strigând*

Cordiani! Cordiani! (*Cordiani apare*).

Damian

Smintitule! Până aici ai ajuns? Andrei, prietenul tău, al meu, bunul, sărmanul Andrei!

Cordiani

O Damian, mă iubește, mă iubește! Ce ai să-mi spui? Sunt fericit. Uită-te la mine, — mă iubește. De ieri de când alerg prin grădina asta. M'am tolănit în iarba umedă, am atins statuiele și copacii și am acoperit cu sărutări pătimașe iarba călcată de ea.

Damian

Dar omul acela te surprinsese! Unde ți-e mîntea? Și Andrei! Andrei, Cordiani!

Cordiani

Ce știi eu? Se poate să fiu vinovat, se poate să ai dreptate. Vom vorbi mâine, într'o zi, mai târziu... Lasă-mă să fiu fericit. Poate că mă înșel, poate că nu mă iubește de loc: un capriciu, da, numai un capriciu, și nimic mai mult,—dar lasă-mă să fiu fericit!

Damian

Nimic mai mult? Și rupi ca un pai o legătură de douăzeci și cinci de ani? Și ești din odaia asta? Se poate să fii vinovat? Și perdelele cari s'au lăsat în urma ta se mișcă încă în jurul ei? Și omul pe care-l vezi ieșind și strigă după ucigaș?

Cordiani

Ah, prietene, ce frumoasă e femeia asta!

Damian

Smintitule! Smintitule!

Cordiani

De-ai ști în ce lume tăiesc! Numai sunetul glasului ei face să clocotească în mine o viață nouă. Cum îi vin lacrimile în ochi în fața a tot ce e frumos, fraged și curat ca și ea! O Doamne! Ce altar sublim și fericirea! Dea Domnul ca bucuria sufletului meu să se înalțe până la tine ca o dulce mireasmă! Damian, poeții s'au înșelat: oare duhul răului o fi îngerul căzut? E acela al dragostei, care, după creațiune, n'a vrut să părăsească pământul, și pe când frații săi se urcau iarăș la cer, a lăsat să-i cadă aripile în praf, la picioarele frumuseții ce l-a creat.

Damian

Vom sta de vorbă altă dată. Soarele răsare. Peste un ceas va mai veni cineva să șeadă pe banca asta, își va acoperi, ca și tine, fața cu mânilor și nu sunt lacrimi de bucurie acelea pe cari le va ascunde. La ce te gândești?

Cordiani

Mă gândesc la colțul întunecat al unei taverne în care am stat de atâtea ori, părându-mi rău

cum mi-am petrecut ziua. Mă gândesc la Florența, ce se deșteaptă, la plimbări, la trecătorii cari se întâlnesc, la lumea în care am rătăcit douăzeci de ani ca un spectru fără mormânt, la străzile pustii în cari mă afundam în sânul nopților, împins de vre-un gând grozav, mă gândesc la munca mea, la zilele mele de deznădejde, îmi deschid brațele și văd trecând umbrele femeilor pe cari le-am avut, plăcerile, necazurile, speranțele mele! Ah, prietene, cum s'au prăbușit toate ca lovite de trăsnet, cum tot ce se frământă în mine ș'a împreunat într'o singură gândire: s'o iubesc! Tot așa mii de insecte împrăștiate prin țărâna vin să se adună într'o rază de soare.

Damian

Ce vrei să-ți spun și la ce folosesc vorbele în urma faptei? O dragoste ca a ta n'are prieten.

Cordiani

Ce-am avut până acum în inimă? Slavă Domnului, n'am cercetat știința; n'am dorit nici o stare: n'am dat niciodată un centru cercurilor uriașe ale gândirii; n'am lăsat să pătrundă

într'însul decât dragostea de artă, care e mi-reasma altarului, dar care nu e Dumnezeu-i. Am trăit din penelul meu, din munca mea, dar munca mea nu mi-a hrănit de cât trupul; su-letu-mi și-a păstrat foamea-i cerească. A pus 'pe pragul inimii mele biciul cu care Isus Cris-tos a biciuit pe negustorii din templu, Slavă Domnului, n'am iubit niciodată, Inima mea n'a fost a nimănui înainte de a fi a ei.

Damian

Cum să arăt tot ce se petrece în sufletul meu? Te văd fericit. Nu-mi ești tot atât de drag ca și el?

Cordiani

Iar acum, când este a mea, acum când, stând la masa mea, las să curgă ca niște la-crimi dulci versurile smintite cari îi vorbesc de dragostea mea, și când mi se pare că simt la spatele meu vedenia ei încântătoare plecându-se peste umărul meu, ca să le citească, acum când îmi stă un nume pe buze, o prietene, care e omul din lumea asta, care să nu fi văzut a-părându-i de o sută de ori, de o mie de ori, în visurile lui, o făptură adorată făcută

pentru el, trebuind să trăiască pentru el? Ei bine! O zi numai în lume ar trebui să întâlnești ființa aceasta, s'o strângi în brațe și să mori!

Damian

Tot ce-ți pot răspunde, Cordiani, e că fericirea ta mă înspăimântă. Lucrul de căpetenie e, ca Andrei să nu știe.

Cordiani

Ce însemnează asta? Crezi tu că am ademenit-o, că s'a gândit s'au că m'am gândit? De un an de când o văd în fiecare zi, îi vorbesc și ea îmi răspunde, fac un gest și ea mă înțelege. Se așează la piano, cântă, iar eu cu buzele întredeschise, mă uit cum îi cade în tăcere o lacrimă mare pe brațele goale. Și cu ce drept n'ar fi a mea?

Damian

Cu ce drept?

Cordiani

Taci! O iubesc și sunt iubit. Nu vreau să cercetez nimic, nu vreau să știu nimic. Nu sunt fericiți de cât copiii cari culeg un fruct și îl duc la buze fără să se gândească la alt-ceva,

decât că le place și că le este la îndemână.

Damian

Ah! Dacă ai fi în locul meu și dacă te-ai judeca singur! Ce va zice omul mâine copilului?

Cordiani

Nu, nu! Nu cumva ies de la o orgie, pentru ca aerul dimineții să mă trezească isbindu-mă în față? Beția dragostei este o destrăbălare, ca să piară odată cu noaptea? Tu, care ești aici, Damiene, de când m'ai văzut iubind-o? Ce mai zici acum. tu care ai stat ca un mut, tu care un an întreg al văzut fiecă bătaie a inimii mele, fiecă clipă a vieții mele desfăcându-se din mine, ca să se unească cu ea? Și sunt vinovat astăzi? Atunci de ce sunt fericit? Și de altfel ce lucru îmi vei spune, pe care eu să nu-l fi zis de o șută de ori? Sunt oare un desfrânat fără inimă? Sunt un necredincios? Am vorbit vre odată cu dispreț de toate vorbele astea sfinte, cari, de când e lumea, rătăcesc în zadar pe buzele oamenilor? Toate muștrările ce se pot închipui mi le-am făcut, și cu toate acestea sunt fericit. Muștrarea de cuget, răsbunarea urâcioasă, durerea tristă și mută,

toate spectrele acestea grozave s'au arătat pei pragul uşii mele, dar nici unul n'a putut rămâne în picioare faţă de iubirea Lucreţiei. Taci! Se deschid porţile. Vino cu mine în atelierul meu! Acolo, într'o cameră unde n'a putut pătrunde privirea nimănui, am săpat în marmora cea mai curată chipul adorat al amantei mele. Vreau să-ţi răspund în faţa ei. Aide, să plecăm! Curtea se umple de lume, şi academia se va deschide (*ies. — Pictorii străbat curtea în toate părţile. — Lionel şi Cesario se apropie*).

Lionel

Maestrul s'a sculat?

Cesario, cântând.

Se scula de dim'neată

Şi de lucru s'apuca

Tin, ten, ta, tin.

Banul tată Celestin.

Se scula de dîmineată

Ca cocoşul unui sat.

Lionel

Ce de şcolari erau altădată în academia asta! Cum se mai certau pentru unul, pentru altul! Ce eveniment şi ivirea unui tablou nou!

Sub Michel-Angelo, școlile erau adevărate câmpuri de luptă, astăzi ele se umplu cu greu, încet, cu tineri tăcuți. Lucrează ca să trăiască, și artele ajung niște meșteșuguri.

Cesario

Așa trece totul sub soare. Pe mine, Michel-Angelo mă plictisea. Imi pare bine că a murit.

Lionel

Ce geniu!

Cesario

Ei bine, da, e un om de geniu, să ne lase în pace! Ai văzut tabloul lui Pontormo?

Lionel

Și am văzut în el secolul întreg. Un neisprăvit între o mie de drumuri felurite, caricatura marilor maestri, încându-se în propriu-i entuziasm, în stare să se agațe, ca să fie scos afară, de mantaua gotică a lui Albert Dürer. ¹⁾

Cesario

Trăiască goticul! Dacă artele se duc, anti-

¹⁾ Pictor și gravor german. Născut la Nüremburg în 1471, Mort în 1528.

chitatea nu va reîntineri nimic. *Tra deri da!*
Ne trebuie ceva nou.

Andrei del Sarto, *întrând și vorbind unei slugi.*

Spune lui Gremio să înșeeze doi cai, unul pentru el și unul pentru mine. Ne ducem la fermă.

Cesario, *urmând.*

Ceva nou, cu orice preț, nou! Ei bine, maestre, ce mai e nou în dimineața asta?

Andrei

Tot vesel, Cesario? Totul e nou astăzi, copile: verdeața, soarele și florile, tot va fi nou și mâine tot așa. Numai omul îmbătrânește din ce în ce mai mult, totul întinerește în fiecare zi în jurul lui. Bunăziua, Lionel. Te-ai sculat așa de dimineață, bătrânul meu prieten?

Cesario

Atunci tinerii pictori au dreptate dacă cer ceva nou, pentru că firea însăși vrea pentru ea noutate și dă tuturora.

Lionel

Te gândești la ce vorbești?

Andrei

Ah! Ah! Gata de-acum de discuții? Discuția, bunii mei prieteni, e un pământ sterp, credeți-mă. Ea omoară totul. Mai puține prefețe și mai multe cărți. Sunteți pictori, copii. Gura să vă fie mută și mâna dreaptă să vorbească pentru voi. Cu toate acestea ascultă-mă Cesario. Firea vrea întotdeauna să fie nouă, e adevărat, dar mereu rămâne aceeași. Ești dintre acei cari ar dori să-și schimbe culoarea rochiei sale, și pădurile să se coloreze în albastru sau în roșu? Ea nu înțelege așa. Alături de o floare veștedă răsare o floare cu totul asemănătoare, și mii de familii se recunosc sub rouă la cele dintâi raze ale soarelui. În fiecare dimineață, îngerul de viață și de moarte aduce mamei comune o găteală nouă, dar toate gătelile ei se aseamănă. Artele să încerce să facă la fel, de oarece numai imitând-o sunt ceva. Fiecare veac să vadă obiceiuri noi, costume noi, gânduri noi; geniul însă să fie neschimbat, ca și frumusețea. Mâini tinere, pline de putere și de viață, să primească cu respect făclia sfântă din mâinile tremurătoare ale bătrânilor, să apere de suflarea vânturilor flacăra

dumnezeiască, ce va străbate secolele viitoare cum a făcut cu secolele trecute. Ai să ții minte, Cesario? Și acum, dute de lucrează! La lucru, la lucru! Viața e așa de scurtă! (Îl împinge în atelier. Lui Lionel.) Noi îmbătrânim, sărmane prietene. Tineretul nu mai are ce mai face cu noi. Nu știu dacă secolul este un nou născut, sau un bătrân căzut în copilărie.

Lionel

Aida de! Să nu mă facă noii dumitale veniți să-mi ies din fire! Am să ajung până acolo încât să țin sabia lângă mine, ca să pot lucra.

Andrei

Iar ai început cu loviturile tale de sabie, viteze Lionel? Azi nu se mai ucid decât muribunzii. Vremea săbiilor a trecut în Italia. Aide, aide, bătrâne, lasă pe flecari să vorbească, și să încercăm să fim ai timpului nostru, până când ne-or îngropa! (intră Damian) Ei bine, dragă Damiene, Cordiani vine azi?

Damian

Nu cred să vie,-e bolnav.

Bolnav, el? L-am văzut ieri seară, Nu era de loc. E bolnav rău? Aidem la el, Damiene. Ce-o fi având?

Damian

Nu te duce la el. N'ar putea să te primească S'a închis în casă pentru toată ziua.

Andrei

Oh, nu pentru mine! Aidem, Damiene.

Damian

Serios, vrea să fie singur.

Andrei

Singur! Și bolnav; Mă sperii. I s'a întâmplat ceva? O ceartă? Un duel? Cum e el de iute! Ah, Doamne! Ce să fie oare? Nu mi-a spus nimic. E rănit. nu-i așa? Iertați-mă, prieteni... (*pictorilor cari au rămas și cari îl așteaptă,*) dar știți și voi... e prietenul meu din copilărie, e tovarășul meu cel mai bun, cel mai credincios.

Damian

Liniștește-te. Nu i s'a întâmplat nimic. Niște friguri ușoare. Măine ai să-l vezi cu siguranță.

Andrei

Să dea Dumnezeu! Să dea Dumnezeu! Ah, câte rugăciuni n'am făcut cerului pentru păstrarea unei vieți atât de dragi! Să vă spun, dragii mei prieteni! In vremurile acelea de decadentă, în care ne-a lăsat moartea lui Michel-Angelo, în el mi-am pus nădejdea. E o inimă caldă și o inimă bună. Providența nu lasă să se rătăcească astfel de daruri. De câte ori, stând la spatele lui, pe când se cobora de pe scară, cu o paletă în mână, am simțit pieptul umflându-mi-se, am întins brațele gata să-l strâng la piept, să sărut fruntea lui atât de tânără și atât de deschisă, din care geniul strălucea în toate părțile! Câtă ușurință! Câtă în-suflețire! Și câtă dragoste aspră și inimoasă pentru adevăr! De câte ori nu m'am gândit cu plăcere că el era mai tânăr decât mine! Priveam cu întristare sărmanele mele lucrări și mă adresam în mine însumi veacurilor viitoare: iată tot ce-am putut face, le spuneam, dar vă las pe prietenul meu!

Lionel

Maestre, te chiamă un om.

Andrei

Cine e? Ce s'a întâmplat?

Un servitor

Caii sunt înşeuăţi. Gremio e gata, domnule

Andrei

Aidem. Vă zic rămas bun. Peste două ceasuri voi fi la atelier. Dar n'are nimic? (*lui Damian.*) Nimic grav, nu-i așa? și-l vom vedea mâine? Vino să cinezi cu noi, iar dacă vezi pe Lucreția, spune-i că mă duc la fermă și că mă reîntorc. (*iese*).

SCENA II-a

O pădurice.—Andrei în depărtare

Gremio, stând pe iarbă

Hm! hm! Cu toate acestea l-am văzut bine. Ce interes putea el să aibă ca să zică nu? Trebuie totuș să fie unul, de oarece mi-a dat.. (*numără în mână*) patru, cinci, șase.. drace! e ceva aici. Nu, desigur, dacă e vorba de hoț, nu era. Aveam eu alt gând, dar... oh! aici trebuie să ne oprim. Taci din gură, Gremio, mi-am zis, hei, așa ceva nu, moșnege! Ar fi

caraghios să te gândești! Să te gândești, nu însemnează nimic! Ce vezi oare? Te gândești la ce vezi. (*cântă*)

Pârâului i-a zis păstorul :
 Prea te duci iute la moară.
 N'ai văzut, pe morăriță
 Oglindindu-se în undă ?

Andrei, întorcându-se

Gremio, du-te de pune frânele bietelor vite. Trebuie s'o pornim iarăș pe drum. Soarele începe să apună, o să fie frig când ne-om întoarce. (*Gremio iese*).

Andrei, singur, stând jos

Nici un ban la Ovreiul ăsta! Rugăminți ne-sfârșite și nici un ban! Ce voi spune când trimișii regelui Franței... Ah, Andrei, sărman, Andrei, cum poți rosti cuvântul ăsta? Grămezi de aur în mâinile tale, cea mai frumoasă însărcinare ce-a încredințat-o vre-odată un rege unui om, să aduni o sută de capodopere, să vindeci, să îmbogățești o sută de artiști săraci și suferinzi, să joci rolul unui înger milostiv, să primești binecuvântările patriei și la urmă să fi populat un palat cu opere mă-

rețe și să fi reaprins focul sacru al artelor, gata să se stingă în Florența! Andrei! Cum ai fi căzut, din toată inima, în genunchi la căpătâiul patului tău în ziua când ți-ai fi dat socotelile cu credință! Și acest Francisc I, care ți le cere! El, cavalerul fără muștrări, omul cinstit, tot așa de bine ca și omul mărinimos el, protectorul artelor, părintele unui veac tot așa de frumos ca și antichitatea! El s'a încrezut în tine, și tu l-ai înșelat! Tu l-ai furat, Andrei! Căci fapta aceasta așa se cheamă, nu te mai amăgi. Unde s'au dus banii aceștia? Bijuterii pentru soția ta, serbări, desfătări mai triste ca plictiseala! (*se ridică.*) Te gândești tu la asta, Andrei? Ești necinstit! Astăzi ia-tă-te respectat, iubit de elevii tăi, iubit de un înger! O Lucrețio, Lucrețio! Măine de râsul Florenței. căci trebuie însfârșit ca mai curând sau mai târziu socotelile acestea grozave.. Iad! Și nici soția mea nu știe nimic! Ah, iată ce însemnează să n'ai caracter! Ce rău făcea ea cerându-mi ce-i plăcea? Și eu îi dădeam, fiindcă ea cerea, și atâta tot... Blestemată slăbiciune! Nici urmă de judecată! Ce-l face atunci cinstit pe om? Și Cordiani? De ce nu

I-am întrebat? El, cel mai bun, singurul meu prieten, ce va zice? Cinstea? Nu sunt om cinstit? Cu toate acestea am săvârșit un furt. Ah! Dacă ar fi vorba să intri noaptea la un mare senior, să spargi o lădiță cu bani și să fugi,—e grozav când te gândești..., cu neputință... Dar când banii sunt la îndemână, în mâinile tale, când n'ai de cât se iei din ei, când sărăcia te îmboldește, nu pentru tine, dar pentru Lucreția, singura mea avere în lumea asta, singura mea bucurie! O dragoste de zece ani! Și când te gândești că, la urma urmei, cu puțină muncă, ai putea pune la loc... Da, să pui la loc! Portalul Bunei-Vestiri mi-a adus câștig un sac de grâu!

Gremio, sosind

E gata. Putem pleca oricând veți vrea.

Andrei

Dar ce ai, Gremio? Mă uitam la tine cum așezai frânele. Azi te slujești cu mâna stângă.

Gremio

Cu mâna?.. A, a, știi ce e! Cu voia Măriei Voastre, mi-e brațul drept cam rănit... O, nu e cine știe ce, dar îmbătrânesc, și, pe

legea mea..., la vremea mea,... aş fi zis...

A-drei

Zici că ești rănit? Cine te-a rănit?

Gremio

Ah! Asta e greu, Cine? Nimeni... Și totuș sunt rănit. O, n'am de ce să mă plâng, în conștiință...

Andrei

Nimeni? Tu singur poate?

Gremio

Nu, nu. Unde am isprăvi fără asta! Nimeni, și eu mai puțin ca oricare.

Andrei

Dacă vrei să râzi, ți-ai ales rău timpul. Să încălecăm, și să plecăm.

Gremio

Așa să fie. Ceia ce vă spuneam nu era de loc ca să vă supăr, și mai puțin ca să râd. Nici el nu prea râdea azi de dimineată, când m'a lovit alergând.

Andrei

Cine? Ce însemnează asta? Cine te-a lovit?

Ai o mutră ciudat de tainică, Gremio.

Gremio

Zău, ascultați. Sunteți stăpânul meu. Ori ce s'ar zice, trebuie să se știe, și cine ar ști, dacă nu dumneavoastră? Iată povestea. Azi de dimineață, pe la orele patru, am auzit pe cineva umblând în curte. M'am sculat și am văzut coborându-se încet de tot de pe fereastră un om într'o manta.

Andrei

De pe care fereastră?

Gremio

Un om în manta, căruia i-am strigat să stea. Credeam, cum și trebuia, că era un hoț, și totuș, în loc să stea, vedeți brațul meu: stiletul lui m'a sgâriat.

Andrei

De pe care fereastră, Gremio?

Gremio

A! Mai e ceva. Doamne! Ascultați, fiindcă am început. De pe fereastra doamnei Lucreția.

Andrei

A Lucreției?

Gremio

Da, domnule.

Andrei

E ciudat.

Gremio

Fără multă vorbă, a fugit în parc. Am strigat cât am putut după hoț, dar în privința aceasta iată sfârșitul: a venit domnul Damian, care mi-a spus că mă înșelam, că dânsul știa mai bine ca mine,—însfârșit mi-a dat o pungă, ca să tac.

Andrei

Damian?

Gremio

Da, domnule, așa s'au petrecut lucrurile. După astfel de semne...

Andrei

De pe fereastra Lucreției? Atunci Damian l-a văzut pe omul cela?

Gremio

Nu, domnule. A ieșit, când am început să strig.

Andrei

Cum era?

Gremio

Cine? Domnul Damian?

Andrei

Nu, celălalt,

Gremio

Oh! Pe cinstea mea, nu l-am văzut de loc.

Andrei

Mare sau mic?

Gremio

Nici una, nici alta. Și-apoi, dimineața, pe cinstea mea...

Andrei

E ciudat. Și Damian te-a oprit să vorbești?

Gremio

Sub pedeapsa de a fi gonit de dumneavoastră

Andrei

De mine? Ascultă, Gremio! Astă seară, la ceasul când mă retrag, vei sta sub fereastra asta, dar ascuns, înțelegi? Ia-ți sabia, și dacă din întâmplare, ar încerca cineva... mă înțelegi? Strigă în gura mare, nu te lăsa să fii înfricoșat, — voi fi acolo...

Gremio

Da, domnule.

Andrei

Aș însărcina pe altul în locul tău, dar vezi, Gremio, îmi pare că știu ce e la mijloc. Nu e cine știe ce, vezi, o nimica toată, vre-o glumă de tânăr... Ai văzut culoarea mantalei?

Gremio

Neagră, neagră, da, așa cred, cel puțin.

Andrei

Voi vorbi cu Cordiani. Așa dar ne-am înțeles. Astă seară pe la unsprezece ceasuri, miezul nopții. Să nu-ți fie frică, îți spun eu, că e o simplă glumă. Ai făcut foarte bine de mi-ai spus și n'aș vrea să mai știe și altcineva afară de tine... De aceia te însărcinez... — Și nu i-ai văzut fața?

Gremio

Da, dar a fugit așa de repede! Și apoi lovitura de pumnal...

Andrei

N'a vorbit?

Gremio

Câteva cuvinte, câteva cuvinte.

Andrei

Nu cunoști vocea ?

Gremio

Poate. Nu știu. Toate s'au petrecut într'o clipă.

Andrei

E de necrezut. Aidem, vino ! Să plecăm repede. Pe la unsprezece ceasuri. Va trebui să vorbesc cu Cordiani. Ești sigur de fereastră ?

Gremio

O, foarte sigur.

Andrei

Să plecăm ! Să plecăm ! (*ies*).

SCENA III

Lucreția, Spineta

Lucreția

Ai întredeschis ușa, Spineto ? Ai pus lampa pe scară ?

Spineta

Am făcut tot ce mi-a-ți poruncit

Lucreția

Imi vei pune hainele pe scaunul ăsta, și mă vei lăsa singură, draga mea copilă.

Spineta

Da, doamnă.

Lucreția, pe scaunul de rugăciuni.

De ce m'ai însărcinat cu fericirea altuia, o doamnă? Dacă n'ar fi fost vorba de cât de a mea nu m'aș fi împotrivit, nu ți-ași fi cerut socoteală de viața mea. De ce mi-ai încredințat-o pe a lui?

Spineta

Nu veți înceta, draga mea stăpână, de a vă ruga și de a plânge astfel? Ochii vă sunt umflați de lacrimi și de două zile nu v'ați odihnit o clipă măcar.

Lucreția rugându-se

Am îndeplinit fatala-ți însărcinare? I-am scăpat sufletul, pierzându-mă pentru el? Dacă brațele tale însângerate n'ar fi pironite pe crucifixul acesta, o Cristoase, mi le-ai întinde tu?

Spineta

Nu pot să plec. Cum să vă las singură în starea în care vă văd?

Lucreția

Il vei pedepsi de greșala mea? El nu este vinovat. N'a rostit nici un jurământ pe pă-mânt, nu și-a trădat soția, n'are datoriî, n'are familie, n'a făcut nimic de cât să iubească și să fie iubit.

Spineta

O să sune unsprezece ore.

Lucreția

Ah! Spineto, nu mă lăsa! Lacrimile mele te mâhnesc, copila mea? Cu toate acestea trebuie să curgă. Crezi tu că odihna și fericirea se pierd fără să suferi? Tu, care cetești în inima mea ca într'a ta, tu pentru care viața mea e ca o carte deschisă, ale cărei pagini le cunoști pe toate, crezi tu că poți privi fără părere de rău, cum se duc zece ani de nevinovăție și de liniște?

Spineta

Cum vă plâng!

Lucreția

Descheie-mi rochia. Sună unsprezece ceasuri. Apă, să-mi șterg ochii. Are să vie, Spineto! Mi-e părul încurcat? Nu sunt palidă? Ce smin-tită sunt că am plâns! Chitara mea! Pune în

fața mea romanța asta! E de la el. Vine, vine
draga mea! Sunt frumoasă, astă seară? Ca
să-i plac așa?

O servitoare, intrând

Domnul Andrei a intrat în casă. Intreabă
dacă poate veni la dumneavoastră.

Andrei, intrând

Bună seara, Lucrețio. Nu mă așteptai la ora
asta, nu-i așa? Nu vreau să te supăr, asta
tot ce doresc. Te rog, spune-mi, vrei să dai
drumul femeilor? Voi aștepta, ca să te vâști
la vremea cinei.

Lucreția

Nu, încă nu, nu, așa e!

Andrei

Clipele ce le petrecem împreună sunt așa
rari, și îmi sunt atât de dragi! Dumneata si
gură în lume, Lucrețio, mă mângâi de toată
necazurile cari mă copleșesc. Ah, dacă te-
pierde! Tot curajul meu, toata filozofia mea
în ochii dumitale (*se apropie de fereastră*
ridică perdeaua. — Aparte). Gremio e jos,
zăresc.

Lucreția

Te întristează ceva, prietene? Erai vesel
la prânz, așa mi s'a părut.

Andrei

Veselia e tristă câte odată, și melancolia
are zâmbetui pe buze.

Lucreția

Ai fost la fermă? Mi-am adus aminte,—ai
o scrisoare, Trimișii regelui Franței trebuie să
vină mâine.

Andrei

Mâine? Vin mâine?

Lucreția

Te supără această veste? Atunci am putea
spune că ești plecat din Florența... bolnav...,
în ori ce caz, nu te vor vedea...

Andrei

De ce? Li voi primi cu plăcere. Nu sunt
gata să-mi dau socotelile? Spune-mi, Lucrețio,
casa asta îți place? Ești poftită unde-va?
Iarna ți se pare plăcută anul ăsta? Ce vom
face? Îți șeade bine cu noile tale giuvaere?
(se aude un strigăt înăbușit în grădină și

pași repezi). Ce însemnează sgomotul ăsta?
Ce s'a întâmplat? (*Cordiani, în cea mai mare
neregulă, intră în odaie*). Ce ai, Cordiani? Ce
te aduce aici? Ce însemnează zăpăceala
asta? Ce ți s'a întâmplat? Ești palid ca
moartea!

Lucreția

Ah, sunt pierdută!

Andrei

Răspunde-mi, ce te aduce la vremea asta?
Te-ai certat cu cineva? Trebuie să-ți slujească
de martor? Ai pierdut la joc? Vrei punga mea?
(*ți ia mâna*). Pentru Dumnezeu, vorbește! Ești
ca o statuie.

Cordiani

Nu..., nu,, Veneam să-ți vorbesc..., s. ți
spun...; în adevăr, veneam,, nu știu,,

Andrei

Ce ți-ai făcut sabia? Zău, se petrece cu tine
ceva ciudat! Vrei să mergem în salonul ăsta?
Nu poți vorbi în fața femeilor? Cu ce te
ajuta? Răspunde, ori și ce pot face pentru
tine, Prietene, dragă prietene, te îndoiești?
mine?

Cordiani

Ai ghicit, m'am certat. Nu pot vorbi aici. Te căutam... Nu știu nici eu, de ce-am intrat. Mi s'a spus că... că erai aici, și veneam... Nu pot vorbi aici...

Lionel, intrând

Maestre, Gremio e asasinat!

Andrei

Cine spune asta? (*mai mulți servitori intră în odaie*).

Un servitor

Stăpâne, au ucis pe Gremio. Ucigașul e în casă. A fost văzut intrând prin gang. (*Cordiani se retrage în mulțime*).

Andrei

Arme! Arme! Luați lumânările astea, căutați prin toate odăile! Să se închidă ușa pe dinăuntru.

Lionel

Nu pot fi departe. Lovitura a fost dată aproape în clipa aceasta.

Andrei

A murit? E mort? Unde mi-e sabia? A!

Iată una aci, pe perete — *(se duce să ia o sabie. Privindu-și mâna)*. Uite! E ciudat. Mâna mi-e plină de sânge. De unde e sângele acesta?

Lionel

Vino cu noi, maestre! Îți spun eu că am să-l gădesc.

Andrei

De unde e sângele acesta? Mâna mi-e plină. Pe cine am atins? Cu toate acestea n'am atins de cât pe... mai adineaori... Plecați! Ieșiți de aici!

Lionel

Ce ai, maestre? De ce să plecăm?

Andrei

Ieșiți! Ieșiți! Lăsați-mă singur! Bine! Să nu se mai caute de loc, e de prisos! Nu vreau. Plecați de aici, toți, toți! Ascultați, când vă spun! *(toți se retrag în tăcere)*.

Andrei, *privindu-și mâna*.

Plin de sânge! N'am atins decât mâna lui Cordiani.

ACTUL AL DOILEA
SCENA INTÂIA

Grădina.—E noapte.—Lumina lunii.

Cordiani. O slugă

Cordiani

Vrea să-mi vorbească ?

Sluga

Da, domnule, fără martori. Acesta e locul ce mi l-a arătat.

Cordiani

Spune-i atunci că-l aștept (*Sluga iese. Cordiani se așează pe o piatră*).

Damian, în culise

Cordiani ! Unde e Cordiani ?

Cordiani

Ei, ce ai cu mine ?

Damian

Viu de la Andrei. Nu știe nimic, sau cel puțin nimic care să te privească. Spune că cunoaște îndeajuns pricina morții lui Gremio, și nu învinovățește pe nimeni, și pe tine mai puțin ca pe ori care.

Cordiani

Asta vrei să-mi spui ?

Damian

Da, acum vezi și tu ce ai de făcut.

Cordiani

Atunci lasă-mă singur ! *(se duce și se așează iarăș. — Lionel și Cesario trec.*

Lionel

Poți pricepe ceva din toate astea ? Să ne gonească, să nu vrea să audă de nimic, să lase nerăzbutată o astfel de lovitură ! Pe bietul bătrân, care îl slujește din copilărie, pe care l-am văzut legănându-l pe genunchii lui ! Ah, Doamne ! Dacă aș fi fost eu, s'ar mai fi vărsat și alt sânge afară de acela !

Damian

Cu toate astea nu poți învinovăți pe un om ca Andrei de lașitate.

Lionel

Lașitate sau slăbiciune, ce-are aface numele ? Când eram tânăr, nu mergea așa. Desigur, nu e așa de greu să găsești pe omorător, dacă nu vrei să te compromiți pe tine, zău, crede-mă..., ai prieteni.

Cesario

Cât despre mine, părăsesc casa. Azi de dimineață am venit pentru ultima oară la academie. Să vie cine o vrea, eu mă duc la Pontormo.

Lionel

Ce inimă rea ai ! Pentru tot aurul din lume, n'aș vrea să-mi schimb maestrul.

Cesario

Aș ! Nu sunt numai eu. Atelierul e așa de trist ! Julieta nu mai vrea să pozeze. Și ce veselie la Pontormo ! Toată ziua faci scrimă, bei, dansezi. Rămas bun, Lionel, la revedere !

Damian

In ce timpuri trăim ! Ah, domnule, bietul nostru prieten e prea de plâns. Cinați cu noi ?
(ies).

Cordiani, singur

Nu-l zăresc oare pe Andrei între arborii ceia ?
Uită-te. Iată-l că se apropie. Hei, Andrei ! Pe
aici !

Andrei, intrând

Suntem singuri ?

Cordiani

Singuri.

Andrei

Vezi pumnalul acesta, Cordiani ? Dacă te-
aș trânti cu o lovitură la pământ, și dacă te-
aș îngropa la rădăcina acestui copac, lumea nu
va avea ce să-mi zică. Am dreptul, și viața ta
e în mâinile mele.

Cordiani

Poți s'o faci, prietene, poți s'o faci.

Andrei

Crezi că îmi tremură mâna ? Nici măcar câ-
ta ta, acum un ceas, pe pieptul bătrânului Gre-
mio. Vezi, știu, tu mi l-ai ucis. La ce te mai
aștepți acum ? Crezi că sunt laș, și că nu știu
să ții o sabie ? Ești gata să te bați ? Nu e
asta datoria ta și a mea ?

Cordiani

Voi face ce vei vrea.

Andrei

Stai jos și ascultă. M'am născut sărac. Luxul ce mă înconjoară e datorit însă unui mijloc necinstit: e un depozit de care m'am folosit. Eu singur, dintre atâția pictori, iluștri, mai supraviețuesc încă tânăr secolului lui Michel-Angelo și văd din zi în zi prăbușindu-se totul în jurul meu. Roma și Veneția sunt încă în floare. Patria noastră nu mai e nimic. În zadar mă lupt împotriva întunericului, făclia sfântă se stinge în mâna mea. Crezi că e puțin iucru pentru un om care a trăit douăzeci de ani din arta lui, să-l vezi căzând? Atelierele mele sunt pustii, reputația mea pierdută. N'am copii, nici o speranță care să mă lege de viață. Sănătatea mea e șubredă, și vântul ciumei, ce suflă din Orient, mă face să tremur ca o frunză. Spune-mi, ce-mi mai rămâne pe lume? Inchi-puește-ți că mi se întâmplă ca în nopțile mele de nesomn să-mi pun un pumnal pe inimă. Ia spune-mi, cine m'a putut opri până azi?

Cordiani

Nu sfârși, Andrei !

Andrei

O iubeam cu o dragoste nespusă, Pentru ea, m'aș fi luptat împotriva unei armate întregi. Aș fi săpat pământul și aș fi tras la plug ca să mai pun o perlă în părul ei. Furtul ce l am săvârșit, depozitul regelui Franței pe care mâine vor veni să mi-l ceară înapoi, și pe care nu-l mai am, pentru ea, ca să-i dau un an de bogăție și de fericire, ca s'o văd, odată în viața mea, înconjurată de plăceri și de serbări, am risipit totu!. Viața nu-mi era atât de scumpă ca cinstea, și cinstea atât de scumpă ca dragostea pentru Lucreția—ce zic ?—ca un zâmbet al buzelor ei, ca o rază de bucurie în ochii ei. Ceea ce vezi tu aici, Cordiani, ființa suferindă și nenorocită care stă în fața ta, pe care de zece ani ai văzut-o rătăcind prin portalurile acestea întunecate, nu e Andrei del Sarto, e o făptură smintită, expusă disprețului, grijilor chinuitoare. La picioarele frumoasei mele Lucreția era un alt Andrei, tânăr și fericit, nepăsător ca vântul, liber și vesel ca o

pasăre din cer, îngerul lui Andrei, sufletul acestui trup fără viață, care se mișcă între oameni. Știi tu acum ce-ai făcut?

Cordiani

Acum, da.

Andrei

Pe acela, Cordiani, tu l-ai ucis. Acela se va duce mâine la cimitir cu rămășițele bătrânului Gremio, celălalt rămâne, și el îți vorbește aici.

Cordiani plângând.

Andrei! Andrei!

Andrei

Pe mine mă plângi sau pe tine? Am să-ți cer o favoare. Mulțumesc lui Dumnezeu că nu s'a auzit nimic în noaptea asta. Mulțumesc lui Dumnezeu că am văzut trăsnetul căzând peste clădirea mea de douăzeci de ani, fără să scot o plângere și fără să dau un strigăt. Dacă necinstea ar fi fost publică, sau te-aș fi ucis, sau ne-am fi dus mâine să ne batem. Ca preț al fericirii, lumea îți dă răzbunarea, și dreptul de a te sluji de ea (*aruncându-și pumnalul*) trebuie să înlocuiască totul pentru cel ce-a pier-

dut tot. Iată dreptatea oamenilor și tot nu e sigur că, dacă ai muri de mâna mea, n'ai să fii tu acela pe care-l vor plânge.

Cordiani

Ce vrei de la mine?

Andrei

Dacă mi-ai înțeles gândul, tu simți că n'am văzut aici nici o crimă urâcioasă, nici o prietenie sfântă călcată în picioare. N'am văzut decât o tăietură de foarfecă făcută singurei legături ce mă unește cu viața. Nu vreau să mă gândesc la mâna de unde a venit. Omul căruia îi vorbesc n'are nume pentru mine. Vorbesc ucigașului cinstei mele, al dragostei și al liniștii mele. Rana ce mi-a făcut-o el se poate vindeca? O despărțire vecinică, o tăcere de moarte — căci trebuie să cugete că moartea lui a atârnat de mine — noi sforțări din partea mea, o nouă încercare, înșfârșit, de a'mi recâștiga viața, mai pot să-mi reușească? Intr'un cuvânt, să plece, să fie șters pentru mine din cartea vieții; o legătură vinovată, și ce n'a putut dăinui fără muștrări de cuget, să fie ruptă pentru totdeauna; aminti-

rea să se șteargă încet, într'un an, poate în doi, și atunci, eu, Andrei, să mă reîntorc, ca un plugar ruinat de trăsnet, să-mi reclădesc coliba de paie pe câmpul meu pustiit.

Cordiani

O, Dumnezeuule!

Andrei

M'am deprins cu răbdarea. Ca să mă fac iubit de femeia asta, doi ani am urmărit umbra ei pe pământ. Țărâna pe care calcă ea e obicinuită cu sudoarea frunții mele. Ajuns la sfârșitul carierei, voi reîncepe lucrul. Cine știe ce se poate întâmpla cu fragilitatea femeilor? Cine știe până unde poate merge nestatornicia acestui nisip mișcător, și dacă alți douzeci de ani de dragoste și devotament fără margini n'or putea face tot atât cât o noapte de destrăbălare? Căci de astăzi e Lucreția vinovată, pentru că azi, întâia oară de când ești în Florența, am găsit ușa ta închisă.

Cordiani

E adevărat.

Andrei

Te miră, nu-i așa, faptul că am atâta curaj?

Și lumea s'ar mira de asta; dacă lumea ar afla-o într'o zi. Sunt de părerea ei. Mai curând se dă o lovitură de sabie. Dar eu am un mare păcat: nu cred în viața viitoare. Și-ți dau cuvântul meu că, dacă nu isbutesc, în ziua când voi avea siguranța deplină că fericirea mea e sfârșită pentru totdeauna, voi muri, n'are aface cum. Până atunci îmi voi îndeplini sarcina.

Cordiani

Când trebuie să plec?

Andrei

E un cal la grilaj. Iți dau un ceas. Rămas bun.

Cordiani

Dă-mi mâna, Andrei, dă-mi mâna!

Andrei, reîntorcându-se.

Mâna? Cui să dau mâna? Ți-am spus vre-o vorbă rea? Te-am numit prieten mincinos, trădătorul celor mai sfinte jurăminte? Ți-am spus că te-aș fi ales pe tine care mă omori, să mă aperi, dacă un altul ar fi făcut, ce ai făcut tu? Ți-am spus că în noaptea asta am mai pierdut ceva afară de dragostea Lucreției?

Ți-am vorbit de vre-o altă mahnire? Vezi bine că n'am vorbit lui Cordiani. Cui vrei atunci să-i dau mâna mea?

Cordiani

Dă-mi mâna, Andrei! Un vecinic rămas bun, dar un rămas bun!

Andrei

Nu pot. E sânge pe ea, pe a ta (*iese*).

Cordiani, *singur, bate la ușă.*

Hei, Mathurin!

Mathurin

Cu voia dumneavoastră, Excelență.

Cordiani

Ia-mi mantaua, strânge tot ce găsești pe masă și în dulapurile mele! Vei face în grabă un pachet, și-l vei duce la grilajul grădinii. (*se așează*).

Mathurin

Plecați, domnule?

Cordiani

Fă, ce-ți spun.

Damian, *intrând.*

L-am întâlnit pe Andrei și mi-a spus că pleci,

Cordiani. Cât îmi pare de bine de o astfel de hotărâre. Pentru puțin timp?

Cordiani

Nu știu. Uite, Damiene, fă-mi serviciul acesta: ajută pe Mathurin să strângă ce trebuie să iau cu mine.

Mathurin, pe pragul ușii

O! Isprăvesc numai de cât.

Damian

Ajunge să iei lucrurile de cari ai mai multă nevoie. Ce mai rămâne ți se va trimete acolo unde ai de gând să te oprești. Că bine zici,—unde te duci?

Cordiani

Nu știu. Grăbește-te, Mathurine, grăbește-te.

Mathurin

Numai de cât, sunt gata.

Damian

Acum, rămas bun, prietene.

Cordiani

Rămas bun. Rămas bun. Dacă vezi astăseară,—vreau să zic,—dacă mâine,—sau în altă zi...

Damian

Pe cine? Ce vrei?

Cordiani

Nimic, nimic. Rămas bun, Damiene, la revedere.

Damian

Drum bun.

Mathurin

E gata tot, domnule.

Cordiani

Mulțumesc, băiete, ține, iată pentru serviciile tale bune, cât am stat în casa asta.

Mathurin

O, domnule!

Cordiani, *tot șezând*

E gata tot, nu-i așa?

Mathurin

Da, domnule. Am să vă însoțesc?

Cordiani

De sigur. —Mathurine!

Mathurin

Excelență?

Cordiani

Nu pot pleca, Mathurine.

Mathurin

Nu plecați?

Cordiani

Nu, vezi și tu, e cu neputință.

Mathurin

Mai aveți nevoie de ceva?

Cordiani

Nu, n'am nevoie de nimic (*ridicându-se*).
Palide statui, scumpe preumblări, alei întu-
necate, cum vreți să plec? Nu știi tu, adâncă
noapte, că nu pot pleca? O ziduri, peste cari
am sărit, pământ pe care l-am însângerat!

Mathurin

Pentru Dumnezeu, vai, moare! Ajutor! A-
jutor!

Cordiani, *ridicându-se repede*

Nu striga! Vino cu mine!

Mathurin

Nu e acesta drumul nostru.

Cordiani

Tăcere! Vino cu mine, ți-am spus odată! Te
omor, dacă n'ascuți!

Mathurin

Unde vă duceți, domnule ?

Cordiani

Nu te speria ! Aiurez. Nu e nimic. Ascultă. Nu vreau de cât un lucru simplu de tot. Nu e acum vremea cinei ? Stăpânul tău stă la masă acum, înconjurat de prietenii lui, și în fața lui... Intr'un cuvânt, prietene, nu vreau să intru. Vreau numai să-mi pun fruntea la fereastră, să-i văd o clipă. Numai un minut, și plecăm.
(ies.)

SCENA II

O cameră.—O masă pusă

Andrei.—**Lucreția**, șezând

Andrei

Prietenii noștri vin târziu de tot. Ești palidă, Lucrețio. Intâmplarea asta te-a speriat.

Lucreția

Totuș, Lionel și Damian sunt aici. Nu știu ce-i poate opri.

Andrei

Nu mai porți inele ? Ale tale nu-ți plac ? Ah ! Mă înșel, uite unul, pe care nu-l știam.

Lucreția

Intr'adevăr, scena asta m'a speriat. Nu-ți pot spune că nu sufăr.

Andrei

Arată-mi inelul acela, Lucrețio. E un dar? Pot să-l admir?

Lucreția, dându-i inelul

E un dar de la Margareta, prietena mea din copilărie.

Andrei

E ciudat, n'are inițiala ei! De ce oare? E un giuvaer drăgălaș, dar prea fragil. Ah, Doamne. Ce-ai să-mi faci? L'am sfărâmat, luându-l în mână.

Lucreția

S'a sfărâmat? Inelul meu sfărâmat?

Andrei

Ce rău îmi pare de nechibzuința asta! Dar, într'adevăr, răul nu se mai poate îndrepta.

Lucreția

Ce-are aface! Dă-mi-l așa cum e.

Andrei

Ce vrei să faci cu el? Argintarul cel mai

iscusit n'ar putea să-l dreagă. (*Îl aruncă la pământ și-l calcă în picioare*).

Lucreția

Nu-l sfărâma! Țineam mult la el.

Andrei

Bine. Margareta vine în fie ce zi aici. Ii vei spune că l'am sfărâmat eu și îți va da altul. Avem multă lume astăseară? Cina noastră va fi veselă?

Lucreția

Țineam mult la inelul acela.

Andrei

Și eu am pierdut în noaptea asta un giuvaer prețios și eu țineam mult la el.., Nu răspunzi la întrebarea mea?

Lucreția

Dar vom avea pe tovarășii noștri obicinuiți, așa cred: Lionel, Damian și Cordiani.

Andrei

Și Cordiani!... Sunt dezolat de moartea lui Gremio.

Lucreția

Ți-a fost ca și un tată.

Andrei

Ce-are aface! Ce-are aface! In fiecare zi pierd câte un prieten. Nu e lucru obicinuit să auzi zicându-se, — acesta a murit, celălalt e ruinat? Și lumea bea și joacă. Totul nu e decât fericire și nefericire.

Lucreția

Vin oaspeții, mi se pare. (*Lionel și Damian intră*).

Andrei

Aidem, bunii mei prieteni, la masă! Aveți vre-o grije, ceva care să vă apese pe inimă? E vorba să uităm tot. Vai, da, aveți fără îndoială. Tot omul are griji, (*se așează*).

Lucreția

De ce-a rămas un loc gol?

Andrei

Cordiani a plecat în Germania.

Lucreția

A plecat? Cordiani?

Andrei

Da, în Germania. Dumnezeu cu el! Aide,

bătrâne Lionel, tinerețea noastră e aici înăuntru. (*arătând sticlele*).

Lionel

Vorbește numai pentru mine, maestre. Să dea Domnuf ca a dumitale să mai ție multă vreme pentru prietenii dumitale și pentru țară.

Andrei

Tânăr sau bătrân, ce rost are vorba asta? Părul alb nu face bătrânețea, și inima omului n'are vârstă.

Lucreția, cu voce înceată

E adevărat, Damiene, că a plecat?

Damian, în acelaș fel

Foarte adevărat.

Lionel

O să fie furtună. E vremea rea pentru călătorit.

Andrei

S'a hotărît, bunii mei prieteni. Părăsesc casa asta. Viața din Florența place din zi în zi mai puțin dragii mele Lucreția, și, cât despre mine, nu mi-a plăcut niciodată. La începutul

unii viitoare, cred c'o să am o casă țărănească pe țârmurile Arnului, o viță verde și câțiva stânjeni de grădină. Acolo vreau să-mi sfârșesc viața, așa cum am început-o. Elevii mei nu mă vor urma acolo. Ce lucru să le mai arăt, fără ca ei să nu-l poată uita? Până și eu uit în fiecare zi, și încă mai puțin de cât aș vrea. Cu toate astea am nevoie să trăiesc cu trecutul. Ce zici, Lucrețio?

Lionel

Renunți la speranțele dumitale?

Andrei

Mi se pare că ele renunță la mine. O, vechiul meu prieten, speranța seamănă cu lanfara războinică: ea duce la luptă și îndumnezeiește primejdia. Toate sunt așa de frumoase, așa de ușoare, atâta cât ea răsună în fundul inimii! Ii ziua însă când glasul ei se stinge, soldatul se oprește și își rupe sabia.

Damian

Ce aveți, doamnă? Parc'ați suferi.

Lionel

Adevărat. Ce paloare! Ar trebui să ne retragem.

Lucreția

Spineto! Du-te la mine în odaie, dragă, ia sticla mea de pe masa de toaletă. Să-mi aduci aici! (*Spineta iese.*)

Andrei

Dar ce ai, Lucrețio? Cerule! Nu cumva ești cu adevărat bolnavă?

Damian

Deschideți fereastra asta! Aerul vă va face bine. (*Spineta intră înspăimântată.*)

Spineta

Domnule! Domnule! E un om ascuns acolo

Andrei

Unde?

Spineta

Colo, în odaia stăpânei mele.

Lionel

Moarte și mânie! Iată urmarea slăbiciurii dumitale, maestre. E ucigașul lui Gremio. Lăsa-mă să-i vorbesc!

Spineta

Intrasem fără lumină. M'a apucat de mână pe când treceam între cele două uși.

Andrei

Nu intra, Lionele! Asta mă privește pe mine.

Lionel

De-ar fi să mă gonești de la dumneata, de data asta nu te părăsesc. Să intrăm, Damiene!
(*intră.*)

Andrei, repezindu-se la soția lui

El e, nenorocito? El e?

Lucreția

O, Doamne! Fie-ți milă de mine! (*leșină.*)

Damian

la-te după Lionel, Andrei, nu-l lăsa să vadă pe Cordiani!

Andrei

Cordiani! Cordiani! Necinstea mea e atât de cunoscută, atât de știută de tot ce mă înconjoară, încât n'am decât să rostesc numai o vorbă, ca să mi se răspundă cu aceasta: Cordiani! Cordiani! (*strigând*) Ieși odată, miserabile, fiindcă Damian te cheamă! (*Lionel intră cu Cordiani.*)

Andrei, către toată lumea

Mai adineauri v'am dat afară. Acum, vă rog

să rămâneți. Duceți-o pe femeia asta de-aici, domnilor! Omul acesta e ucigașul lui Gremio. (*Lucreția e dusă.*) L-a ucis, ca să pătrundă la soția mea. Un cal... În orice stare se află, Damiene, ai s'o duci la mamă-sa... astă-seară, chiar acum... Acum, Lionele, ai să-mi slujești de martor. Cordiani va lua pe cine-i va place, căci vezi ce se petrece, prietene.

Lionel

Săbiile mele sunt în odaie. Le vom lua trecând.

Andrei, lui Cordiani

Ah! Vrei ca necinstea să fie publică! Va fi, domnule, va fi. Dar și satisfacția va fi în acelaș fel, și nenorocire aceluia care face să fie nevoie de dânsa! (*ies.*)

SCENA III-a

O platformă, la marginea grădinii. Un felinar aprins

Mathurin, singur. Apoi, Ioan

Mathurin

Unde s'o fi dus tânărul acesta? Imi spune să-l aștept, și a trecut o jumătate de ceas de când m'a părăsit. Cum mai tremura, când s'a

apropiat de casă! Ah! Dacă ar fi să cred ce se spune!

Ioan, trecând

Da bine, Mathurine, ce faci la vremea asta aici?

Mathurin

Aștept pe domnul Cordiani.

Ioan

Nu vii la înmormântarea bietului Gremio? Vor porni îndată.

Mathurin

Adevărat! Imi pare rău, dar nu mă pot mișca din loc.

Ioan

Eu chiar acolo mă duc.

Mathurin

Ioane, nu vezi niște oameni sosiad dinspre casă? S'ar zice că e stăpânul nostru cu prietenii săi.

Ioan

Da, zău, ei sunt. Ce dracu caută? Vin drept spre noi.

Mathurin

Nu sunt cu săbiile în mână?

IOAN

Mi se pare că nu... Așa e, ai dreptate. Parcă i-o ceartă la mijloc.

Mathurin

Să stăm deoparte, și, dacă n'oi auzi că mă cheamă, merg cu tine. (*Se retrag. — Lionel și Cordiani intră.*)

Lionel

Lumina asta ne va fi deajuns. Stați aici, domnule! N'aveți martor?

Cordiani

Nu. Domnule.

Lionel

Nu e acesta obiceiul, și vă mărturisesc că despre mine îmi pare rău. Pe când eram tânăr, nu se făceau de loc treburi d'astea fără patru săbii scoase.

Cordiani

Acesta nu e duel, domnule. Andrei n'are să vorbească nimic, și lupta nu va ține mult.

Lionel

Ce aud? Vreți să faceți din el un omorător?

Cordiani

Mă mir că nu mai vine.

Andrei, intrând.

Iată-mă.

Lionel

Scoateți-vă mantalele! Voi însemna liniile.
Până aici puteți înainta, domnilor.

Andrei

In gardă!

Damian, intrând.

N'am putut îndeplini sarcina ce mi-ai dat-o!
Lucreția nu vrea s'o însoțesc. A plecat singură,
pe jos, întovărășită de femeia ei de casă.

Andrei

Dumnezeule din cer! Ce furtună se pregă-
tește! (*tună*).

Damian

Lionele, mă dau drept martorul lui Cordiani.
Andrei n'are să vadă în aceasta de cât o da-
torie, care mi-e sfântă. Nu voi trage sabia de
cât silit de nevoie.

Cordiani

Mulțumesc, Damiene, mulțumesc.

Lionel

Sunteți gata?

Andrei

Eu sunt.

Cordiani

Eu sunt. (*Se bat, Cordiani e rănit*).

Damian

Cordiani e rănit.

Andrei, repezindu-se la el.
Ești rănit, prietene?

Lionel, oprindu-l.
Retrage-te! Ne îngrijim noi de ce-a rămas
de făcut.

Cordiani
Rana e ușoară. Mai pot încă să-mi țin sabia.

Lionel
Nu, domnule. Peste o clipă veți suferi mult
mai mult. Sabia a pătruns. Dacă puteți merge,
veniți cu noi.

Cordiani
Aveți dreptate. Vii, Damiene? Dă-mi brațul
tău. Mă simt slab de tot. Mă veți lăsa la Man-
fredi.

Andrei încet lui Lionel.
Crezi că e mortală?

Lionel
Nu răspund de nimic. (*ies*).

Andrei, singur
De ce mă părăsesc? Trebuie să mă duc cu
ei. Unde vor să mă duc? (*face câțiva pași
spre casă*). Ah, casa aceasta pustie! Nu zău,
nu mă voi întoarce în ea astă seară! Dacă
cele două odăi trebuie să fie goale în noaptea
aceasta, și a mea va fi. Nu s'a apărât. Nu i-am
simțit sabia. A primit lovitura, asta e limpede.
O să moară la Manfredi. E ciudat. Cu toate
acestea m'am bătut. Lucreția plecată, singură
în noaptea asta grozavă! Nu umblă cine-va

acolo? *(se duce spre partea arborilor)*. Nu e nimeni. O să moară. Lucreția singură, cu o femeie. Dar bine, ce? Sunt înșelat de această femeie. Mă bat cu amantul ei. Îi rănesc. Iată-mă răzbunat. Zis și făcut. Ce-am să fac acum? Ah, casa asta pustie! E îngrozitor. Când mă gândesc cum era ieri seară! Ce aveam, ce am pierdut! Ce e oare răzbunarea pentru mine? Ce! Asta-i tot? Și să rămân astfel singur? Cui îi dai viața, dacă ucizi un ucigaș? Ce! Răspundeți! Ce zor aveam să-mi gonesc soția, să înjunghii pe omul acesta? Nu e nimeni insultat, nu e decât un nenorocit. Puțin îmi pasă de legile voastre de onoare! Mă mângâie destul faptul că ați născocit asta pentru cei ce se găsesc în starea mea; că ați fi potrivit-o ca pe o ceremonie! Unde sunt cei douăzeci de ani ai mei de fericire, soția mea, prietenul meu, soarele zilelor mele, liniștea nopților mele? Iată ce-mi mai rămâne! *(își privește sabia)*. Ce ai cu mine, tu? Ești numită prietena celor insultați. Aici nu e nici un om insultat. Roua să-ți șteargă sângele! *(o aruncă)*. Ah, casa asta grozavă! Dumnezeuule! Dumnezeuule! *(plânge cu lacrimi fierbinți. — Inmormântarea trece)*.

Andrei

Pe cine îngropați?

Cioclil

Pe Nicolae Gremio.

Andrei

Și tu, sărmâne bătrân, și tu mă părăsești!

ACTUL AL TREILEA
SCENA INTÂIA

O stradă. — Tot noapte.

Lionel, Damian și Cordian . *intrând*

Cordian

Nu pot merge. Sângele mă îneacă. Lăsați-mă pe banca asta. (*Îl pun pe o bancă*).

Lionel

Ce vă doare ?

Cordian

Mor, mor! Pentru Dumnezeu, un pahar cu apă!

Damian

Stai aici, Lionele! Un doctor, pe care-l cunosc, locuiește la capătul acestei străzi. Dau fuga să-l caut. (*iese*).

Cordian

E prea târziu, Damiene.

Lionel

Aveți răbdare. Voi bate la ușa asta. (*bate*).
Poate că vom putea găsi un ajutor, până va
sosi doctorul. Nimeni. (*bate*).

O voce, dinăuntru

Cine-i acolo?

Lionel

Deschideți! Deschideți, ori cine ați fi! În
numele ospitalității, deschideți!

Portarul, deschizând

Ce vreți?

Lionel

Iată un gentilom rănit de moarte. Aduceți-ne
un pahar cu apă și ceva ca să-i legăm rana.
(*portarul iese*).

Cordiani

Lăsați-mă, Lionele! Duceți-vă de căutați pe
Andrei. El e rănit, nu eu. Pe el toată știința
omenească nu-l va vindeca în noaptea asta.
Sărmane Andrei! Sărmane Andrei!

Portarul, intrând

Beți de aici, dragă domnule, și cerul să vă
vie în ajutor!

Lionel

A cui e casa asta ?

Portarul

A monnei Flora del Fede.

Cordiani

Mama Lucreției! O, Lionele, Lionele, să plecăm de aici! (*sè ridică*). Nu mă pot mișca. Puterile mă părăsesc.

Lionel

Fiica ei Lucreția n'a venit astă-seară aici ?

Portarul

Nu, domnule.

Lionel

Nu, încă nu! Ciudăt!

Portarul

De ce să vie la ora asta ? (*Lucreția și Spineta sosesc*).

Lucreția

Bate la ușă, Spineto. Mă simt fără curaj.

Spineta

Cine e acolo pe bancă, plin de sânge și gata să moară ?

Cordiani

Ah, nenorocitele!

Lucreția

Mai întrebi cine? E Cordiani! (*se aruncă pe bancă*). Tu ești? Tu ești? Cine te-a adus aici? Cine te-a lăsat părăsit pe piatra asta? Unde e Andrei, Lionel? Ah, moare! Cum, Paolo, nu l-ai adus la mama?

Portarul

Stăpâna mea nu e în Florența, doamnă.

Lucreția

Dar unde e? Nu e nici un doctor în Florența? Aide, domnule, ajutați-mă, și să-l ducem în casă!

Spineta

Gândiți-vă la ce faceți, doamnă.

Lucreția

La ce să mă gândesc? Ești nebună? Și ce îmi pasă? Nu vezi că moare? Chiar de n'ar fi el, și tot aș face-o, (*sosește Damian cu un doctor*).

Damian

Pe aici, domnule. Să dea Dumnezeu să măi fie încă vreme.

Lucreția, doctorului

Veniți, domnule, ajutați-ne! Deschide-ne ușa, Paolo! Nu e mortală, nu-i așa?

Damian

N'ar fi mai bine să cercăm să-l ducem până a Manfredi?

Lucreția

Cine e acest Manfredi? Eu sunt aici, eu amanta lui. Iată casa mea. Pentru mine moare. Nu-i așa? Ei bine, ce mai aveți de zis? Da, e sigur, sunt soția lui Andrei del Sarto. Și ce-mi pasă de ce se va zice? Nu sunt gonită de soțul meu? Nu voi fi de râsul Florenței peste două ceasuri? Manfredi? Și ce-o să se zică? O să se spună că Lucreția del Fede a găsit pe Cordiani, murind la ușa ei, și că l-a dus la ea! Intrați! Intrați! (*intră în casă, ducând pe Cordiani*).

Lionel, rămas singur

Datoria mea e împlinită. Acum, la Andrei. Trebuie să fie trist de tot, bietul om! (*Andrei intră gânditor și se îndreaptă spre casă*).

Lionel

Cine ești? Unde te duci? (*Andrei nu răspunde*), Dumneata ești, Andrei? Ce cauți aici?

Andrei

Mă duc să văd pe mama soției mele.

Lionel

Nu e în Florența.

Andrei

Ah ! Atuncea unde e Lucreția ?

Lionel

Nu știu, dar ceia ce știu bine, e că Monna Flora e plecată. Intoarce-te acasă, prietene.

Andrei

De unde știi, și cum se face de ești aici ?

Lionel

Mă întorceam de la Manfredi, unde am lăsat pe Cordiani, și, trecând, am vrut să știu...

Andrei

Cordiani moare, nu-i așa ?

Lionel

Nu, prietenii lui nădăjduiesc că-l vor scăpa.

Andrei

Te înșeli, e lume în casă. Ia vezi luminile acelea care umblă încoace și încolo. (se duce să se uite pe fereastră). Ah !

Lionel

Ce vezi?

Andrei

Sunt nebun, Lionele? Mi s'a părut că am văzut pe Cordiani trecând în odaia de jos, plin peste tot de sânge, sprijinit de brațul Lucreției!

Lionel

Ai văzut pe Cordiani sprijinit de brațul Lucreției?

Andrei

Plin peste tot de sângele lui.

Lionel

Să ne întoarcem la dumneata acasă, prietene!

Andrei

Tăcere! Trebuie să bat la ușă.

Lionel

La ce? Îți spun că Monna Flora e dusă. Am bătut și eu.

Andrei

L-am văzut. Lasă-mă!

Lionel

Ce-ai de gând să faci, prietene? Om ești? Dacă soția dumitale se respectă atât de puțin, încât primește la mamă-sa pe autorul unei crime

pe care l-am pedepsit, se cade să uiți că moare de mâna dumitațe și să turburi poate cele din urmă clipe ale lui ?

Andrei

Ce vrei să fac ? Da, da, îi voi ucide pe amândoi ! Ah, îmi pierd mințile ! Văd ce nu este. Toată noaptea am alergat prin străzile astea pustii, în mijlocul vedeniilor îngrozitoare. Uite, vezi, am cumpărat otravă.

Lionel

Ia-mă de braț și să plecăm !

Andrei, reîntorcându-se la fereastră

Nu mai e nimic. Sunt aici, nu-i așa ?

Lionel

Pentru Dumnezeu, fii stăpân pe dumneata ! Ce vrei să faci ? E cu neputință să fii față la o asemenea priveliște, și ori ce violență cu prilejul acesta ar fi o cruzime. Dușmanul dumitale își dă sufletul, ce vrei mai mult ?

Andrei

Dușmanul meu ! El, dușmanul meu ! Cel mai drag, cel mai bun dintre prietenii mei ? Ce-a făcut oare ? A iubit-o. Să plecăm, Lionel ! Îi voi ucide pe amândoi, cu mâna mea.

Lionel

Vom vedea mâine ce-ți mai rămâne de făcut. Încrede-te în mine! Cinstea dumitale mi-e tot atât de sfântă ca și a mea, și părul meu cărunț răspunde de aceasta.

Andrei

Ce-mi rămâne de făcut? Și ce vrei să a-
jung? Trebuie să vorbesc cu Lucreția. (*înaintea-
tează spre ușă*).

Lionel

Andrei, Andrei te rog, nu te apropia de ușa asta! Ai pierdut ori ce fel de curaj? Starea în care te afli e grozavă. Nimeni nu suferă împreună cu tine, mai mult ca mine, cu mai multă sinceritate. Și eu am o soție, am copii, dar tăria unui om nu trebuie să-i slujească de pavăză? Mâine, vei putea asculta niște sfaturi pe cari mi-e cu neputință să ți le dau în clipa aceasta.

Andrei

Adevărat, adevărat! Să moară în pace! În brațele ei, Lionele! Ea veghează și plânge peste el! Printre umbrele morții, el vede rătăcind în jurul lui adoratul ei cap. Ea îi zâmbește și îi dă curaj, ea îi dă cupa mântuitoare, ea e

pentru el icoana vieții. Ah! Toate acestea ale mele erau. Așa vream eu să mor! Aide, să plecăm, Lionele! (*bate la ușe*), Hei! Paolo! Paolo!

Lionel

Ce faci, nenorocitul?

Andrei

Nu voi intra (*apare Paolo*). Pune-i lumina pe banca asta, trebuie să-i scriu Lucreției.

Lionel

Și ce vrei să-i spui?

Andrei

Ține. Ii vei înmâna biletul acesta, îi vei spune că aștept răspunsul la mine acasă. Da, acasă la mine. N'aș mai putea sta aici. Vino, Lionele. Acasă la mine, auzi? (*ies*).

SCENA II

Casa lui Andrei. — E ziuă

Ioan, Montjoie

Ioan

Mi se pare că a bătut cine-va la grilaj. (*deschide*). Ce poftiți, Excelență? (*Montjoie și suita lui intră*).

Montjoie

Pictorul Andrei del Sarto?

Ioan

Nu e acasă, domnule.

Montjoie

Dacă nu primește pe nimeni, spune-i că trimisul regelui Franței întreabă de dânsul.

Ioan

Dacă Excelența Voastră voiește să intre în academie, stăpânul meu poate să se întoarcă dintr'un moment într'altul.

Montjoie

Să intrăm, domnilor! Nu-mi pare rău să vizitez atelierile și să văd elevii săi.

Ioan

Vai, domnule, academia e pustie azi. Stăpânul meu a primit foarte puțini elevi în anul acesta, și, de azi înainte, nimeni nu mai vine aici!

Montjoie

Adevărat? Mi s'a spus că dimpotrivă... Oare stăpânul tău nu mai e profesor la școală?

Ioan

Iată-l, chiar dânsul e, întovărășit de unul din prietenii săi.

Montjoie

Cine? Omul acela care cotește strada? Bătrânul sau tânărul?

Ioan

Cel mai tânăr din amândoi.

Montjoie

Ce față palidă și abătută! Ce întristare adâncă pe toate trăsăturile lui! Și hainele lui în neregulă! Acesta e pictorul Andrei del Sarto?
(*Andrei și Lionel intră.*)

Lionel

Vă salut, domnule. Cine sunteți?

Montjoie

Avem treabă cu Andrei del Sarto. Sunt contele de Montjoie trimisul regelui Franței.

Andrei

Al regelui Franței? V'am furat stăpânul, domnule. Banii ce mi-a încredințat sunt risipiți, și n'am cumpărat un singur tablou pentru el.
(*unei slugi*). Paolo a venit?

Montjoie

Vorbiți serios ?

Lionel

Nu-l credeți, domnilor. Prietenul meu Andrei nu e în stare astăzi,,, din anumite pricini,... o afacere nenorocită,... să vă răspundă și să aibă cinstea de a vă primi...

Montjoie

Dacă-i așa, vom mai veni în altă zi.

Andrei

De ce ? Vă spun că l-am furat. E foarte serios. Nu știi că l-am furat, Lionele ? De o sută de ori să veniți și tot așa are să fie.

Montjoie

E de necrezut.

Andrei

Nici de cum. E simplu de tot. Aveam o soție... Nu, nu ! Vreau numai să spun că m'am folosit de banii regelui Franței, ca și cum ar fi fost ai mei.

Montjoie

Oare așa vă țineți de făgăduelile dumnea-voastră ? Unde sunt tablourile pe cari Francisc I v'a însărcinat să le cumpărați pentru dânsul ?

Andrei

Ale mele sunt acolo înăuntru. Luați-le dacă voiți,—nu fac nici două parale. Am avut geniu altă-dată, sau ceva ce semăna cu geniul, dar mi-am făcut întotdeauna prea repede tablourile, ca să mi se dea banii în mână. Cu toate acestea luați-le! Ioane, adu tablourile cari le vei găsi pe șevalet! Soției mele îi plăcea desfătarea, domnilor. Veți spune regelui Franței să obție extrădarea, și va face să fiu judecat de tribunalele sale. Ah! Corregio! Țsta pictor! Era mai sărac ca mine, dar niciodată n'a ieșit un tablou din atelierul lui cu un sfert de ceas mai repede de cât trebuia. Cinstea! Cinstea! Iată marele cuvânt! Inima femeilor e un abis.

Montjoie, lui Lionel

Se vede după vorbele lui că are să aiureze. Ce să credem? Acesta e omul care trăia ca un prinț la curtea Franței? Ale cărui sfaturi toată lumea le asculta ca un oracol, când era vorba de arhitectură și bele-arte?

Lionel

Nu vă pot spune pricina stării în care-l găsiți. Dacă sunteți înduioșați, purtați-vă bine cu dânsul! (se aduc cele două tablouri).

Andrei

Ah, iată-le! Pofștiți, domnilor, luați-le! Nu nu le dau nici un preț. O sumă atât de mare de altfel! Cu ce să plătești un Rafael? Ah! Rafael! A murit fericit în brațele amantei lui.

Montjoie, privind

E o pictură minunată.

Andrei

Prea iute! Prea iute! Luați-le, să isprăvim odată. Ah! O clipă (*oprește pe cei ce duc tablourile*). Te uiți la mine, tu, biată fată! (*către chipul Carității, ce-l reprezintă tabloul*.) Vrei să-ți ei rămas bun de la mine! Era Caritatea, domnilor. Era cea mai frumoasă, cea mai dulce din virtuțile omenești. Tu n'ai avut model. Mi-ai apărut în vis, într'o noapte tristă. Tot așa de palidă cum ești, înconjurată de dragii tăi copii, cari îți storc sânul. Acela a alunecat jos și se uită la frumoasa lui doică, culegând câte-va flori de câmp. Dați aceasta stăpânului vostru domnilor! Numele meu e dedesubt. Face ceva parale. N'a venit Paolo, să întrebe de mine?

O slugă

Nu, domnule,

Andrei

Ce-o fi făcând? Viața mea e în mâinile lui.

Lionel, către Montjoie

Pentru Dumnezeu, domnilor, retrageți-vă! Măine vi-l voi aduce, dacă pot. Vedeți chiar dumneavoastră, o nenorocire neprevăzută i-a turburat mintea.

Montjoie

Ne supunem, domnule. Iertați-ne și țineți-vă de făgăduială. (*ies*).

Andrei

Vezi tu, fusesem născut ca să trăiesc liniștit Nu știu să fiu nenorocit. Ce l-o fi împiedicând pe Paolo?

Lionel

Și ce cereai în scrisoarea cea fatală, al cărei răspuns îl aștepti cu atâta nerăbdare?

Andrei

Ai dreptate. Să mergem chiar noi acolo. Intotdeauna e mai bine să te lămurești cu grai viu.

Lionel

Nu te departa în clipa asta, de oare-ce Paolo trebuie să vie să te găsească aici. O să pierzi vremea și atâta tot.

Andrei

Dânsa nu-mi va răspunde. Ce culme a ticăloșiei! Mă rog, Lionele, atunci când ar trebui să pedepsesc! Nu mă judeca, prietene, cum ai putea face cu alt om. Vezi tu, sunt un om fără caracter! Fusesem născut, ca să trăiesc liniștit.

Lionel

Durerea lui mă turbură fără voia mea.

Andrei

Ce rușine! Ce umilință! Nu-mi va răspunde. Cum am ajuns eu până aici? Știi ce-i cer? Ah! Chiar și lașitatea ar roși, Lionele. O rog să se reîntoarcă la mine.

Lionel

E cu puțință?

Andrei

Da, da, îmi dau seama de toate. Am făcut gălăgie. Ei bine, spune-mi, ce-am câștigat? M'am purtat cum ai vrut. Ei bine, sunt cel mai nenorocit dintre oameni! Să știi dar, o iubesc, o iubesc mai mult ca 'ntotdeauna!

Lionel

Smintitule!

Andrei

Crezi tu că ea primește? Trebuie să mă

ierți că sunt un laș. Tata era un biet lucrător. Paolo ăsta n'are să mai vie. Nu sunt de loc gentilom. Sângele ce curge în vinele mele, nu e sânge nobil.

Lionel

Mai nobil de cât crezi.

Andrei

Tata era un biet lucrător... Crezi că Cordiani moare? Puținul talent ce s'a observat la mine l-a făcut pe bietul om să creadă că eram ocrotit de o zână. Iar eu priveam în plimbările mele pădurile și pâraele, sperând într'una că voi vedea pe divina mea ocrotitoare ieșind dintr'o peșteră tainică. Astfel mă atrăgea la ea atotputernica fire. Mă făcui pictor și, fâșie cu fâșie, vâlul ilustrărilor căzu în praf la picioarele mele.

Lionel

Sărmane Andrei!

Andrei

Ea singură! Da, când a apărut, am crezut că visul meu se adevărește, și oă Galatea mea se însufleția sub mânilor mele. Smintit! Geniul meu și-a găsit moartea în dragostea mea. Totul a

fost pierdut pentru mine... Cordiani moare și Lucreția va avea de gând să-l urmeze... Oh, mânie și măcel! Omul acesta nu mai vine.

Lionel

Trimete pe cine-va la Monna Flora.

Andrei

Adevărat. Mathurine, du-te la Monna Flora. Ascultă (*aparte.*) Ia seama la toate. Incearcă să pândești prin casă. Cere răspunsul la scrisoarea mea. Du-te, și să fii numai de cât aici... Dar de ce nu ne-am duce chiar noi, Lionele? O, singurătate, singurătate! Ce-o să fac cu mâinile astea?

Lionel

Te rog, liniștește-te!

Andrei

O țineam în brațe, în timpul lungilor nopți de vară, pe balconul meu gotic. Vedeam căzând în tăcere stelele lumilor distruse. Ce este gloria? strigam; ce e ambiția? Vai! Omul întinde firii o cupă tot așa de mare și tot așa de goală ca și ea. Ea nu lasă să cadă de cât o picătură din roua ei, dar această picătură e dragostea, e o lacrimă din ochii ei, singura

ce-a vărsat-o pe pământul acesta spre a-l mângăia că a ieșit din mâinile ei. Lionele, Lionele, mi-a venit ceasul.

Lionel

Fă-ți curaj.

Andrei

E ciudat. Niciodată n'am simțit asta. Mi s'a părut că m'a lovit ceva. Totul se desface de mine. Mi s'a părut că Lucreția pleca.

Lionel

Că Lucreția pleca!

Andrei

Da, sunt sigur că Lucreția pleacă fără să-mi răspundă.

Lionel

Cum așa?

Andrei

Sunt sigur. Am văzut-o.

Lionel

Ai văzut-o! Unde? Cum?

Andrei

Sunt sigur. A plecat.

Lionel

E ciudat.

Andrei

Uite, vine Mathurin,

Mathurin, *intrând*

Stăpânul meu e aici?

Andrei

Da, iată-mă.

Mathurin

Am aflat totul.

Andrei

Ei bine?

Mathurin *trăgându-l deoparte.*

Trebue să vă spun totul, stăpâne?

Andrei

Da, da.

Mathurin

Am pândit în jurul casei, după cum mi-ați poruncit.

Andrei

Ei și?

Mathurin

L-am făcut pe bătrânul portar să vorbească, și știu tot, cât se poate mai bine.

Andrei

Vorbește dar!

Mathurin

Cordiani s'a vindecat. Rana nu era cine știe

ce. La întâia înțepătură de lanțetă s'a simțit
ușurat.

Andrei

Și Lucreția ?

Mathurin

A plecat cu el.

Andrei

Cine el ?

Mathurin

Cordiani.

Andrei

Ești nebun! Un om pe care l-am văzut gata
să-și dea sufletul, mai adineauri... chiar în
noaptea asta...

Mathurin

A vrut să plece, cum s'a simțit în putere
de a umbla. Zicea că un soldat ar face tot
așa în locul lui, și că trebuia să fie mort sau
viu.

Andrei

Asta e de necrezut. Unde se duc ?

Mathurin

Au apucat drumul spre Piemont.

Andrei

Amândoi, pe cai ?

Mathurin

Da, domnule.

Andrei

Nu e cu putință. Nu putea să umble în noaptea asta.

Mathurin

Totuș e adevărat, Paolo, portarul mi-a mărturisit tot.

Andrei

Lionele! Auzi, Lionele? Pleacă împreună spre Piemont.

Lionel

Ce zici, Andrei?

Andrei

Nimic. Nimic. Să mi se pună șaua pe cal! Aide, repede, trebuie să plec numai de cât! Mă duc și eu. Pe ce poartă au ieșit?

Mathurin

Prin partea dinspre fluviu.

Andrei

Bine, bine. Mantaua mea! Rămas bun, Lionele.

Lionel

Unde te duci?

Andrei

Nu știu, nu știu. Ah! Arme! Sânge!

Lionel

Unde te duci ? Răspunde !

Andrei

Cât despre regele Franței, l-am furat. Chiar de m'aș duce mâine să-l văd, ar fi tot una... Așa că... *(vrea să iasă și se întâlnește cu Damian),*

Damian

Unde te duci, Andrei ?

Andrei

Ah, ai dreptate ! Pământul îmi fuge de sub picioare. O Damiene ! Damiene ! *(cade leșinat).*

Lionel

Noaptea asta l-a ucis. N'a putut să-și îndure nenorocirea.

Damian

Lasă-mă să-i ud tâmplele. *(își moaie batista într'o fântână.)* Sărmane prieten ! Cât l-a schimbat o noapte ! Uite că-și deschide iarăși ochii.

Andrei

Au plecat, Damiene ?

Damian

Ce să-i spun ? A aflat oare totul ?

Andrei

Nu mă minți! N'am să-i urmăresc de loc. Puterile m'au părăsit. Ce-am vrut să fac? Am vrut să am curaj, și n'am de loc. Acum vedeți, nu pot pleca. Lasă-mă să vorbesc cu omul ăsta.

Mathurin, apropiindu-se de Andrei

Ce dorești, stăpâne?

Andrei

La urma urmei, nu sunt necinstit? Ce-am să fac în lumea asta? O, lumină a soarelui! O, natură frumoasă! Se iubesc, sunt fericiți. Cum or fi alergând veseli pe câmpie! Căii lor se însuflețese, iar vântul ce suflă le duce sărutările. Patria? Patria? Nu o au de loc cei ce pleacă împreună.

Damian

Mâna-i e rece ca marmura.

Andrei, încet lui Mathurin

Ascultă-mă, Mathurine, ascultă-mă și adu-ți aminte de vorbele mele. Vei lua un cal, te vei duce la Monna Flora să afli întocmai care e drumul. Vei porni calul în galop. Ține minte

ce-ți spun! Nu mă face să-ți spun de două ori! N'aș putea. Ii vei ajunge pe drum. Te vei apropia de ei, Mathurine, și le vei spune: „De ce fugiți așa de iute? Văduva lui Andrei del Sarto poate să se căsătorească cu Cordiani“.

Mathurin

Trebue să spun așa, stăpâne?

Andrei

Du-te, du-te, nu mă face să-ți mai spun odată! (*Mathurin iese*)

Lionel

Ce i-ai spus acestui om?

Andrei

Nu-l opri. Se duce la mama soției mele. Acum să mi se aducă cupa mea plină cu vin bun.

Lionel

Abia se poate ridica,

Andrei

Duceți-mă până la ușa asta, prieteni! (*luând cupa*). Aceasta era cea de la prânzurile vesele.

Damian

Ce cauți în sân?

Andrei

Nimic. Nimic. Credeam că am pierdut-o.
(*bea*). Pentru moartea artelor în Italia!

Lionel

Stai, ce sticlă e asta, din care ți-ai turnat
câte-va picături și-ți cade din mână?

Andrei

E un cordial puternic. Apropie-l de buze, și
te vei vindeca, ori care ar fi răul de care
suferi. (*moare*).

SCENA III-a

Pădur' și munți

Lucreția și Cordiani pe o colină. Căii în fund

Cordiani

Aidem! Soarele apune. E timpul să ne ur-
căm iar pe cai.

Lucreția

Cum a sărit calul meu, când am părăsit o.

rașul! Intr'adevăr, toate presimțimintele astea funeste sunt ciudate.

Cordiani

Nu vreau să am nici timpul de a mă gândi, nici timpul de a suferi. Port un dublu pansament pe rana mea dublă. Să mergem! Să mergem! Să nu ne apuce noaptea!

Lucreția

Cine e călărețul acela, care aleargă cu frânele lăsate? De multă vreme îl văd în urma noastră.

Cordiani

Să ne urcăm pe cai, Lucrețio, și să nu întoarcem capul!

Lucreția

Se apropie. Se coboară spre mine.

Cordiani

Să plecăm! Ridică-te și nu-l asculta! (*Se îndreaptă spre cailor*)

Mathurin, *coborându-se de pe cal*

De ce fugiți așa de iute? Văduva lui Andrei del Sarto poate să se căsătorească cu Cordiani.

S F Â R Ș I T

DIN CATALOGUL

BIBLIOTECII PENTRU TOȚI

Adam E. Teatru școlar	489—90
Adamescu Gh. Istoria literaturii române	846—
849 bis—850—850 bis.	
Alarcon, Bret-Hart, Nuvele, traducere de Titu Maiorescu , ...	10
Alexandrescu Gr. Poezii : Epistole, Satire, Fa- bule, Epigrame	295—8
Alecsandri V. Doine	182—182 bis
” Dumbrova Roșie	192
” Despot-Voda, leg. istorică în versuri	322—23
” Fântâna Blanduziei, piesă în versuri , ...	283—283 bis
” Legende	193—4
” Lăcrămioare	183
” Mărgăritarele	185—6
” Ovidiu, dramă	80—81
” Ostașii noștri	191
” Pasteluri	187
” Poezii populare	443—5

- Balcescu Nic. Puterea armată la Români; Mișcarea Românilor din Ardeal, la 1848 . . . . . 393—393 bis
- Balzac. Eugenia Grandet. Roman 527—29 bis
- ” Femeia la 30 de ani (roman) 881—83
- ” Moș Goriot (roman). Trad. de H. Lecca . . . . . 832—34 bis
- Bănățeanu Popovici. Din viața meseriașilor. Nuvele . . . . . 23—4
- Beaude și Pecaut. Convorbiri despre artă I 50
- ” ” ” ” ” II 56
- Bazin Réne. Povești duioase . . . . . 508—508 bis
- Beaumarchais. Bărbierul din Sevilla, Teatru 492—492 bis
- Beldiceanu N. N. Povestiri mărunte 536
- Bender H. Istoria Liter. Romane. Trad. de I. Cuțui . . . . . 945—46
- Benjamin Constant. Adolf. Roman 767—67 bis
- B. de St. Pierre. Paul și Virginia. Roman 96—7
- Block M. Mamele celebre 123
- Bolintineanu D. Elena, Roman . . . . . 243—5
- ” Manoil Roman . . . . . 202—3
- Bourget. André Cornelis. Roman cu ilustr. în text . . . . . 789—91
- Boussenard. Zece mii de ani într'un bloc de gheață . . . . . 619—619 bis
- Brătescu-Voinești. Neamul Udreștilor 668
- ” Vlahuță și Caragiale. Nuvele 1000
- Brett Harte. Povești din țara aurului 695

Buna cuviință	385—7 bis
Burnet Fr. Micul Lord. Traducere de Iosif Nădejde, povestire pentru copii, cu ilustrații	747—8 bis
Caalliaavel și Des Flers. Amorul veghiază. Comedie	463—463 bis
Caragiale I. L. Schițe ușoare	58
" " Notițe literare	121—2
Carlyle. Muncă, Sinceritate, Tăcere	660-660 bis
Cazaban Al. Oameni cum se cade. Nuvele și schițe	709
Cehov A. Farmacista	895
" Nuvele	434
Cervantes. Don Quichotte	218
Chateaubriand. Atala, René	548—9
Cicerone. Cuvântarea despre M. Marcellius	962
" Catilinarele	863—804
" Despre bătrânețe	339
" Pro Millone	967—68
" Despre prietenie	107
Callodi. Pășaniile lui Vasilache. Vol. cu peste 200 fig.	837—39
Columb. Istorioare pentru copii	18
Conan Doyle. Aventurile lui Sherlock Holmes	311
" " Alte aventuri	360